

0 120-1A

ՀԻՍՆ ԶԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

398.5
8-98
uy

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖՈՆԴԱԼՈՒԻ

8283
OK

398.5
8-98

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1940

11 5 MAY 2013

56774

Հաստատված է ՀԽՍՀ
Հուլիսի 11-ին 1940 թ.
փետրվարի 11-ին 1940 թ.

Ժ Բ Ը Գ Ի Բ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖՈԼԿԼՈՐԻ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Առարկայի անունը: Հին անուններ («բանավոր գրականություն», «անդիր դարձություն», «ժողովրդական բանահյուսություն» և այլն): Նոր անուններ («ֆոլկլոր», «ժողովրդական ստեղծագործություն» և այլն): Դրանց ընդհանրությունը:

Գիտական դիսցիպլինը և առարկայով զբաղվողները: Բանագիտություն (ֆոլկլորիստիկա), բանահավաք, բանագետ: Դրանց բացատրությունը:

Բանագիտության կապը հարակից դիսցիպլինների հետ: Գրականագիտություն, աղագրություն (եթնոգրաֆիա), պատմություն, բարբառագիտություն և այլն: Բանագիտության՝ հիշյալ դիսցիպլիններից յուրաքանչյուրի հետ ունեցած կապի բնույթն ու ելությունը:

Ժողովրդական բանահյուսության հասարակական ելությունը: Աշխատավոր ժողովրդի դասակարգային պայքարի, իղձերի ու ղեկավարների արձագանքը ֆոլկլորի մեջ:

Ժողովրդական բանահյուսության հորիզոնը ու տարածումը: Ֆոլկլորը վերաբերում է ժողովրդական և բնույթով հավաքական (կոլեկտիվ) ստեղծագործություն:

Խորհրդային բանագիտության հիմնականները: Խորհրդային բանագիտությունն իբրև մարքսիստական գրականագիտության կարեկիր մարդերից մեկը: Մարքս-լենինյան ուսմունքը ֆոլկլորի մասին:

Մարքսը, Ենգելսը, Լաֆարգը, Լենինը, Մտալինը ժողովրդական գեղարվեստագիտության մասին:

2855
40

Խմբագիր՝ Հ. ԹՈՒՄՅԱՆ

Տեխ. խմբ. Խ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Թրգադրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գլխավոր լրագրող՝ Ա.—182 Պատկեր 72, տիրաժ 2500

Հանձնված է արտատրության 11 փետրվարի 1940 թ.

Կատարվել է տպագրության 3 մարտի 1940 թ.

Մանկ. Ինստիտուտի տպարան, Մարքոսի փ. № 17, Յերեվան 1940

Ակադ. Ն. Յա. Մանի և Ա. Մ. Գորկու անույթ-գիտություն-
թյունները ֆոլկլորի մասին:

ԲԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ՅԵՎ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ա) Անաստեյաբանական դպրոց (Գրիմի յեղբայրներ): Ժողովրդական բանահյուսության մի քանի կարևոր տեսակների նախնադարյան առատությունների քայքայումից առաջանալու և հնգյեկրոսյացիների յենթադրյալ նախահայր՝ արքայական ժողովրդից ստացած ֆոլկլորային ժառանգության մասին:

բ) Փոխառությունների դպրոց (Բենֆեյ): Արևելքը և մասնավորապես Հնդկաստանը՝ համաշխարհային ֆոլկլորի, առակների ու հեքիաթային սյուժեների միակ աղբյուր: Հնդկական հեքիաթների միջոցառում (միջազգային փոխանակություն) և Խաչակրաց արշավանքների դերն այդ գործում:

գ) Պատմա-համեմատական դպրոց (Վ. Միլլեր): Ժողովրդական ստեղծագործության (մասնավորապես ժող. վեպի) սյուժեների, գործող անձանց և այլն նախ-նախնական նույնացումը բուն պատմական իրականության հետ:

դ) Ֆոլկլորային ուղղություն (Շկլյուսկի): Ժող. բանահյուսության ուսումնասիրության ժամանակ՝ իբրև կենտրոնական մոմենտ՝ նրա հաստատիվական մեկնաբան հարցի առաջադրումը:

ե) Գեներիկ-սոցիոլոգիական ուղղություն (Բ. Սոլալով): Ժող. բանահյուսության մի քանի կարևոր տեսակների ստեղծման վերագրումը տիրող ֆեոդալական դասակարգերին:

Վերանայելի դպրոց-ուղղությունների բնագավառներ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Կ. Մարքս, Բողոքականության քննադատության շուրջը, Ֆրեյդան, 1932 թ., հջ՝ 77—58:
2. Ա. Մ. Գորկի, Խորհրդային գրականության մասին: Զեկուցում խորհրդային գրողների համամիութենական առաջին համագումարում, Ֆրեյդան 1934 թ., հջ՝ 9—22, 31—34 և հով:
3. Проф. И. П. Андреев, Русский фольклор, хрестоматия для высших педагогических учебных заведений, изд. второе переработанное, Москва 1933 Ленинград, հջ՝ 25—42.

4. Проф. Ю. М. Соколов, Русский фольклор, учебник для высших учебных заведений, Москва, 1932, հջ՝ 5—121:

II.

Հայ ժողովրդական բանահյուսության հավաքումը և ուսումնասիրությունը

ա) Ժողովրդական բանահյուսության վերաբերյալ մի շարք աերմինների հիշատակությունը հայ հին մատենագիրների (Մ. Խորենացի և ուրիշները) մոտ:

բ) Հայ մի քանի հին հեղինակների (Մ. Խորենացի, Փ. Բյուզանդ, Գ. Մադիսարոս և ուրիշների) գործերում պահպանված ժողովրդական բանահյուսության հնագույն նմուշներն ու պատասխանները (բառացի կամ գրական մշակմամբ):

գ) Հայ ժողովրդական բանահյուսության (արձակ և չափածո) նմուշների մոտքը միջնադարյան տաղարանները («Նախընթաց») ու առակների ժողովածուները (առակներ):

դ) Առաջին հայ բանահավաքը (Խ. Արսլյան):

ե) «Բաղմավեպ»-ի ահազանգ-կոչը (1843 թ.) ժողովրդական բանահյուսության նմուշների հավաքագրման անհրաժեշտությունը մասին:

զ) Մ. Եմինի և Հ. Գաթրժյանի գրքերը (1850—1851 թ. թ.) Մ. Խորենացու հայոց պատմության մեջ յեղած բանահյուսական նյութերի մասին:

է) Պարբերական մամուլի («Բաղմավեպ», «Կովկաս», «Արծվի Վասպուրական», «Մեղու Հայաստանի» և այլն) եջերում յերեւոյցող ժող. բանահյուսության նմուշները (50-ական, 60-ական թվեր):

ը) Ժողովրդական բանահյուսության նմուշների մոտքը ժամանակակից «Ազգային յերգաբան»-ժողովածուները (Ղ. Ալիշանի «Բաղմավեպ»-ը 1852 թ. և Մ. Մխանատրյանի «Քնար հայկական»-ը 1868 թ.):

թ) Գ. Սրվանձադյանը և նրա ժողովածուները («Դրոց բերոց», «Մանանա», «Համով Հոտով», 1834—1884 թ. թ.):

ժ) Գ. Սրվանձադյանի հետեւորդ և ժամանակակից բանահավաքները տոճկահայերի (Ա. Սիդրակյան, Ծուլարտյան, Գ. Շե-

հայրապետի Ա.

բենյ և ուրիշները) և ուսանողներ (Տ. Նավասարդյան, Գ. Տեր-Աղեքսանդրյան և ուրիշները) մեջ և նրանց ժողովածուները: Ժա) Նոր վերելք (90-ական թվականներ) ժողովրդական բանահյուսության հավաքման և ուսումնասիրման բնագավառում (Մ. Աբեղյան, Յե. Լալայան, Գ. Հովսեփյան, Հ. Ծանիկյան և այլն):

Ժբ) Բանահյուսական-ազգագրական հատուկ պարբերական հանդեսների հիմնադրումն ու գործունեությունը 900-ական թվականներից («Ազգագրական Հանդես», «Բյուրակն», «Եմինյան ազգագրական ժողովածու»): Հիշյալ և մի շարք այլ պարբերականներում հրապարակված բանահյուսական հարուստ նյութերը (Ս. Հակոբյան, Յե. Լալայանի և այլոց ժողովածուները) և ուսումնասիրությունները (Մ. Աբեղյան, Ստ. Կանայան, Բ. Խալաթյան և այլն):

Ժգ) Ժողովրդական բանահյուսությունը նյութերի հավաքագրումը և ուսումնասիրությունը Հայաստանի խորհրդայնացումից հետո («Գիտություն և արվեստ», «Կուլտուրայի պատմություն», «Պատմության և գրականության», Արմֆանի «Գրականություն և լեզվի» ինստիտուտների, Պետհրատի, Ժողովրդական ստեղծագործությունների տան, Ռ. Մելիքյանի անվան յերաժշտագիտական կաբինետի և այլն աշխատանքները):

Բ.

ՀԱՅ ԺՈՂ. ԲԱՆԱՀՅՈՒՍՈՒԹՅԱՆ ԺԱՆՐՆԵՐԸ

ա) Նպիկական (վիպական) ժանր.—Արձակ և Հափածո վիպական ստեղծագործություններ (առասպել, զրույց, հեքիաթ, ավանդություն, վեպ, վիպերգ և այլն):

Մանր-նպիկական ստեղծագործություններ.—Առած, ասացվածք, անեծք, որհնանք, հանելուկ, շուտասելուկ և այլն:

բ) Լիրիկական (բնարական) ժանր.—Ժողովրդական յերգերի այլ և այլ տեսակներ (աշխատանքի, սիրո, հարսանեկան, պարի, պանդխտության, սգո, զինվորական, վորբերի, յերգիծական, մանկական և այլն):

գ) Դրամատիկական (թատերական) ժանր.—Դրամատիկական

ստեղծագործություններ (ժող. խաղեր և այլն) և դրամատիկական տարրեր (գլխավոր-յերգայնություն) հայ ժողովրդական բանահյուսության տարրեր տեսակներում (վեպ, առակ, հարբան, առած և այլն):

Գ.

ՎԻՊԱԿԱՆ (ԵՊԻԿԱԿԱՆ) ՍՏԵՆԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ա) Ժողովրդական առասպելներ.—Մ. Խորենացու պատմության մեջ պահպանված առասպելները («Հայկ և Բել», «Վահագն», «Տորք Անդեդ», «Արտավազդ», «Արա քեզեցիկ և Շամիրամ»): Վերջիններիս ժողովրդական-բանահյուսական ստեղծագործություն լինելու հարցը: Հայ ժողովրդական առասպելների հոսթյունը: «Հայկի և Բելի», «Վահագնի» և ժյուս առասպելների գիցարանական-դյուցազնական էությունը: Նրանց պատմականանալու խնդիրը: Հայ ժողովրդի և նրա նախնիքների (խաղեր) բնությունը տարբերի և ստարերիցա նվաճողների (ասորիստանցիների) դեմ մղած պայքարի արտացոլումը այդ առասպելներում:

բ) Պատմա-առասպելական վեպեր ու յերգեր.—Մ. Խորենացու և Գ. Մալխասրոսի գործերում պահպանված հայոց հնագույն պատմա-առասպելական վեպերն ու յերգերը («Արտաշես և Սաթենիկ», «Տիգրան և Աժդահակ»): Պատմա-առասպելական վեպերի և յերգերի տարբերությունը բուն գիցարանական-դյուցազնական առասպելներից: Դրանց հորինման ժամանակը և պատմական, կենցաղային կողմը: Հոմերական, մեդական և այլ նշվաճողների դեմ հայ ժողովրդի մղած հերոսական պայքարի արտացոլումը պատմա-առասպելական վեպերի և յերգերի մեջ:

գ) Ժողովրդական գրույցներ.—Փ. Բյուզանդի, Ագաթանգեղոսի գործերում պահպանված ժողովրդական գրույցները («Տիրան և Շապուհ», «Արշակ և Շապուհ», «Վասակ և Շապուհ», «Անդոկ-Բաբիկ և Շապուհ», «Վախտանգ և Սմբատ», «Վարդաբլուր» և այլն): Վերոհիշյալ գրույցների հորինման ժամանակն ու պատմական ատաղձը: Պարսից նվաճողների դեմ հայ ժողովրդի մղած հերոսական պայքարի արտացոլումը խնդրի առարկա գրույցներում:

Հայ ժողովրդական առասպելների, պատմա-առասպելական

վեպերի ու յերգերի և զբույցների լեզուն ու արվեստը:

զ) Ժողովրդական հեքիաթները (Հայ Ժողովրդական հեքիաթների տեսակները (կախարդական կամ հրաշապատում, ռեալիստական-կենցաղային, կենդանական, ավանդական և այլն): Վերջիններիս բովանդակությունն ու արվեստը (թեմատիկա, կոմպոզիցիա, վեճ և այլն): Աշխատավոր հայ Ժողովրդի իղձերի ու ակնկալությունների արձագանքը հեքիաթներում:

ե) Ժողովրդական վեպ («Սասունցի Դավիթ»):—Վեպի անվան հարցը (բուն Ժողովրդական և գրական հորջորջումներ): Վեպի բնագրերի (վարիանտների) գրանցման, պատմությունը: Վեպի աշխարհագրական տարածումն ըստ գրաված պատմությունների: Վեպի ճյուղերը (ըստ սերունդների և առանձին վիպական հատվածների): Պատմիչների վկայությունները դրանց մասին: Վեպի ճյուղերի անկախ կյանքը: Վեպի առանձին ճյուղերի հորինման ժամանակն ու կապը իրար հետ: Ծյուղերի բովանդակությունը: «Սասունցի Դավիթ» պատմական ատաղձը (7—10-րդ դարերում, արարական տիրապետության շրջանում Հայաստանում տեղի ունեցած դեպքերի—հարկահանություն, ճնշում, Ժողովրդական ապստամբություններ և այլն և դեմքերի արձագանքը վեպում):

«Սասունցի Դավիթ» աշխարհագրական միջավայրը (Հայաստանի և մասնավորապես Սասունի ու նրա հարևան գավառների ու յերկրների տեղագրական-աշխարհագրական միջավայրի արձագանքը վեպում): «Սասունցի Դավիթ» իդեյական բովանդակությունը (հայրենասիրություն-Ժողովրդասիրություն, ազգային համերաշխություն և խաղաղասիրություն, ազատասիրություն, լավատեսություն...): «Սասունցի Դավիթ» կենցաղային կողմը (աշխատավոր հայ գյուղացու և մասնավորապես սասունցիների կենցաղի, նիստ ու կացի, սովորույթներ, հավատալիքների, աշխատանքային-արտադրական կյանքի արձագանքը վեպում): «Սասունցի Դավիթ» դիցաբանական կողմը (առասպելական, հեքիաթային սյուժեներ ու մոտիվներ):

«Սասունցի Դավիթ» գեղարվեստական կողմը (սյուժեն, տիպերը, կառուցվածքը, ռեալիզմը, դինամիզմը, լեզուն, վեճը, մակդիրներն ու ածականները, պատկերներն ու համեմատությունները, կոմպոզիցիա և հիպերբոլա, տաղաչափական կառուցվածքը

և այլն): «Սասունցի Դավիթ» պատմիչների կյանքն ու ստեղծագործությունը (ստեղծական ծագում և տնտեսական դրություն, գրադմուք և մասնագիտություն: Պատմիչների անհատական-ստեղծագործական աշխատանքը վեպի բնագրի բովանդակության ու արվեստի մշակման գործում: Պատմիչների պատմական մեծ ծառայությունը մեր Ժողովրդի կուլտուրայի համար): «Սասունցի Դավիթը» և հայ հին գրականությունը: «Սասունցի Դավիթը» հայ նոր և նորագույն գրականության մեջ (մշակումներ, փոխադրություններ և այլն): «Սասունցի Դավիթը» հայ նկարչության, յերաժշտության և կինոյի մեջ: «Սասունցի Դավիթ» 1000-ամյակի հորելյանական Համաժողովի նախապատրույթ: «Սասունցի Դավիթ» պատվավոր տեղը աշխարհի լավագույն Ժողովրդական վեպերի (եպոսների) շարքում):

զ) Ժողովրդական վեպ («Ռոստամ-Ջալի»):—«Ռոստամ-Ջալի» իբրև իրանական Ժողովրդի ազգային եպոս: «Ռոստամ-Ջալի»-ի տեղը հայ վիպական բանահյուսության մեջ: «Ռոստամ-Ջալի» հայերեն վարիանտները: Դրանց բովանդակությունն ու արվեստը: «Ռոստամ-Ջալի» հայ պատմիչների բանահյուսական ռեպերտուարի սիրելի ստեղծագործություններից մեկը դառնալու պատմական-հասարակական պատմանդանը: «Ռոստամ-Ջալի» ստեղծագործական վերամշակումը հայ պատմիչների կողմից:

է) Ժողովրդական վեպ («Քյոթր Ողլի»):—«Քյոթր-Ողլին» իբրև Մերձավոր Արևելքի Ժողովուրդների վիպաշխարհի սիրված ու տարածված ստեղծագործություններից մեկը: «Քյոթր-Ողլուն» տեղը հայ Ժողովրդական պատմիչների ու աշուղների բանահյուսական ռեպերտուարում: «Քյոթր-Ողլուն» հայկական պատմիչների բովանդակությունն ու արվեստը: «Քյոթր-Ողլուն» գրական մշակումները (Ղ. Աղայան, Ռ. Պատկանյան):

ը) Վիպական յերգեր («Մոկաց Միրզա», «Ասլան Աղա», «Նարեկացի», «Կարոս Խաչ», «Ալեքսիանոս»):

Ժողովրդական վիպական յերգերի տեղը հայ վիպական բանահյուսության մեջ: Վիպական յերգերի յերկու տիպերը (աշխարհիկ և կրոնական): Վիպական յերգերի բովանդակությունն ու արվեստը: Վիպական յերգերի իդեյական բովանդակության

ու արվեստի (արտահայտչական միջոցների) տարբերությունը վեպից: Վեպական յերգերի գրական մշակումները (Հ. Շիրազ, Մ. Խերանյան, Հ. Շիրազյան):

ԳՐԱԿԱՆ ՈՒԹՅՈՒՆ

Ի. Բ Ն Ա Գ Ր Ե Ր

1. Մ. Խոսրոսյան. Պատմություն հայոց (գրաբար), վերև հրատարակություն: Նույնը՝ աշխարհաբար, Խ. Ստեփանյանի թարգմանությամբ.
Գիրք Ա. գլուխ՝ Ժ, ԺԱ, ԺԲ, ԺԸ, ԽԴ—ԼԱ
» Բ. » Ը, ԼԶ—ԿԲ:
2. Փ. Բիւզանդ. Պատմություն հայոց, Թիֆլիս, 1913 թ.
Դպրոց. Գ., գլուխ՝ Բ, էջ՝ 76—83.
» Է, » ԾԴ, էջ՝ 250—255—257:
3. Յե. Էսկայան. Մարգարիտներ հայ բանահյուսության, Ա. գիրք:
4. Ս. Հայկունի. Ժողովրդական առակներ, Եջմիածին, 1917 թ.:
5. «Սասունցի Դավիթ». Հայկական ժողովրդական եպոս, Յերևան 1939 թ.:
6. Գ. Հովսեփյան. Ռոստամ Զալ, ժողովրդական վեպ (Մոկայ բարբառով),
«Ազգագրական հանդես», 1907 թ. գիրք XIII:
7. Գ. Հովսեփյան. Փղանքներ ժողովրդ. բանահյուսության Թիֆլիս, 1893 թ. էջ՝ 3—20:

II. ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐ ՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Մ. Աբեղյան. Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խոսրոսյանի Հայոց պատմության մեջ, Վաղարշապատ, 1901 թ.:
2. Մ. Աբեղյան. Հայ ժողովրդական վեպ, Թիֆլիս, 1908 թ. (արտատրպ. «Ազգ. Հանդ.» 13—18-րդ դրքերից):
3. Ա. Ղանալանյան. Սասունցի Դավիթ, Հայ ժող. վեպ, Յերևան 1939 թ.:
4. Գ. Հովսեփյան. Ռոստամ Զալ (Ուսումնասիրություն), Թիֆլիս 1905 թ.:

ՔՆԱՐԱԿԱՆ (ԼԻՐԻԿԱԿԱՆ) ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՅԵՐԳԵՐ

ա) Աշխատանքի յերգեր. Աշխատանքի յերգերն իբրև հայ ժողովրդական բանաստեղծության ամենահին տեսակներից մեկը: Աշխատանքի յերգերի յենթատեսակները (դաշտային, տնային, տնայնագործական): Աշխատանքի յերգերի բովանդակությունը (սոցիալական մոտիվների, աշխատանքի գործիքների և աշխատող անասունների գովք, աշխատավոր մարդը, ժողովրդական հավատալիքներ և կենցաղ): Աշխատանքի յերգերի մեկուկիսն ու ռիթմը:

բ) Սիրո յերգեր. Սիրո յերգերն իբրև հայ ժողովրդական բանաստեղծության ամենագնաբուս ու գունեղ տեսակներից մեկը: Հին դուստնական-ժողովրդական «ուրախության» յերգերն իբրև սիրո յերգեր: Սիրո յերգերի յենթատեսակները (տղամարդու, կնոջ, սիրային յերկախություններ): Սիրո յերգերի բովանդակությունը (սեք, խանդ, ամուսնություն, բաժանում, կնոջ և տղամարդու արտաքինի գովք, կենցաղային, պոցիալական և այլ մոտիվներ):

գ) Հարսանեկան յերգեր. Հարսանեկան յերգերն իբրև հայ ժողովրդի հնագույն ծիսական յերգեր, Հարսանեկան յերգերի յենթատեսակները («Թագվորի գովք», «հարսի գովք»): Հարսանեկան յերգերի բովանդակությունը (հարսանեկան անարողությունների արդ ու զարդի և այլն նկարագիր, աղջկա մոտրմանն ու ապրումները, կնոջ կենցաղային և իրավական դրություն, հեղափոխություն, սոցիալական-սատիրական մոտիվներ և այլն): Հարսանեկան յերգերի յեղանակները (հանդիսավոր-նշխար, տխուր և ուրախ պարերգային):

դ) Ժողովրդական պարերգեր. Հայ ժողովրդական պարերգերի սկզբնական թովչական-ծիսական բնույթը (յերկրագործական տոներին և այլն զուգակցող պարերգեր): Աշխատանքային պարերգերն իբրև հայ ժողովրդական պարերգերի հնագույն նմուշներ: Ժող. պարերգերի համակցումը սիրո, հարսանեկան և այլն յերգերի հետ: Նրանց բովանդակությունը (սիրո, կենցաղա-

յին, սատիրական, սոցիալական և այլն մոտիվներ): Պարերգների յեղանակն ու ռիթմը:

ե) Սգո յերգեր. ֆ. Բյուզանդի, Մ. Խորենացու և այլն վերջու-
թյունները ժողովրդական սգո («լալիքի») յերգերի մասին: Սգո
յերգերի սկզբնական թովչական բնույթը: Սգո յերգերի հարի-
նողներն ու կատարողները («ձայնարկու գուսանք», «աշխատող
կանայք»): Սգո յերգերի բովանդակութունը (այրենիքի ու վոյ-
բերի ծանր վիճակի նկարագիր, անհատական վիշտ ու ցավի
նոստաներ, սոցիալական մոտիվներ: Սգո յերգերի մեղոգիան:

զ) Պանդխտի յերգեր. Պանդխտի յերգերի առաջացման ժա-
մանակն ու սոցիալ-տնտեսական հողը: Պանդխտի յերգերի տե-
սակները: Պանդխտի յերգերի բովանդակութունը (հայրենիքի
կարոտ, ծանր աշխատանք ու տարություն մեջ, տանեցիկների ան-
հրապույժ դրություն նկարագիր և այլն): Պանդխտի յերգերի
յեղանակները:

է) Զինվորի յերգեր. Հայ ժողովրդի ստեղծած հին ու նոր
(1878 թ. ուսումնական պատերազմի, 1914—1916 թ. թ.
կռվերի և քաղաքական կռվի շրջանի) պինդ յերգերը: Զինվորի
յերգերի տեսակները (զինվորի, ռազմի...): Զինվորի յերգերի
բովանդակութունը (զորակոչ, հրաժեշտ, պինավառում, զորանո-
ցային կյանք, պատերազմի դաշտ, անեծք ու պարսավանք պա-
տերազմի հրձիգների հասցեյին, սոցիալական մոտիվներ): Զին-
վորի յերգերի խորը լիրիզմը:

ը) Վորբի յերգեր. Վորբի յերգերն իրեն հայ ժողովրդի անցյալի
անլուսաշող կյանքի կենդանի ու խոսուն վավերագրեր: Վորբի
յերգերի բովանդակութունը (զանգատ դառն ճակատագրից,
վորքանոցային կյանք ու կենցաղի նկարագիր, ծնող-հարազատ-
ների ու հայրենիքի լուրստ և այլն): Վորբի յերգերի յեղա-
նակները (մեկամաղձիկ ու տխուր մեղոգիաներ):

թ) Մանկական յերգեր. Մանկական յերգերի տեսակները
(դպրոցի, ձեռնարկաղի և բուն մանկական յերգեր): Մանկական
յերգերի բովանդակութունը (մոր ցանկություններն ու մաղ-
թանքները յերեխայի ապագայի վերաբերմամբ, սոցիալական,
աշխատանքային մոտիվներ...):

ժ) Յերգիծական յերգեր. Յերգիծական յերգերի տեսակները
(հումորիստական, սատիրական): Յերգիծական յերգերի բովան-

դակութունը (ժող. կենցաղ, աշխատանքային կյանք, անհա-
տական պակասություններ, սոցիալական մոտիվներ, այլ և այլ
մոտիվներ):

ՀԱՅ ԺՈՂ. ՅԵՐԳԵՐԻ ԱՐՏԱՀԱՅՏՁԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Ժողովրդական յերգերի լեզուն, վոճը (ժող. դարձվածքներ,
անեծքներ և որհնանքներ, նզովական, փաղաքշական բառեր,
մակերկրներ ու ածականներ: Ժողովրդական յերգերի գեղար-
վեստական պատկերները, հոգեբանական գուգահեռականություն,
խոսքի յերաժշտականությունը (հանդիտություն), տաղաչափա-
կան կառուցվածքը և այլն):

ԳՐԱԿԱՆ ՈՒԹՅՈՒՆ

ԲՆԱԳՐԵՐ

1. Ս. Հայկունի.— Ժողովրդական յերգ և այլն: Ցես. «Եմինյան
ազգագրական ժողովածու», հատոր 2, հջ. 3—165:
2. Յե. Լալայան.— Զավախքի բուրմունք, Թիֆլիս, 1892 թ. հջ.
18—41:
3. Հ. Ճանիկյան.— Հնությունք Ակնա, Թիֆլիս, 1895 թ. հջ.
405—500:
4. Ա. Ղանալանյան.— Հայ շինականի աշխատանքի յերգերը
Յերևան, 1937 թ.:

Ե

ՄԱՆՐ-ԵՊԻԿԱԿԱՆ ՍՏՆՂՇԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ա) Ժողովրդական առածներ և ասացվածքներ.— Առած-ասաց-
վածքների կարևոր տեղը հայ ժողովրդական բանահյուսության
հպիկական ստեղծագործությունների շարքում: Հայ ժողովրդա-
կան առած-ասացվածքների տեսակները (գյուղացիական, արհես-
տավորական, ժամառականական և այլն): Առած-ասացվածքների
աղբյուրները: Առած-ասացվածքների բովանդակութունը, (սոցիա-
լական անհավասարություն, աշխատավորության ծանր վիճակի
նկարագիր, աշխատանքային, հակակրոնական մոտիվներ, փրի-
սոփայություն, կենցաղ, հավատալիք, բարոյախոսություն և այլն):
Առած-ասացվածքների արտահայտչական միջոցները (հան-
դիտություն, գեղարվեստական պատկեր-համեմատություններ):

բ) Ժողովրդական հանելուկներ.—Հանելուկների տեղը հայ ժողովրդական բանահյուսության մասնիկ է, եպիկական ստեղծագործությունների շարքում: Հանելուկների թեմատիկան: Հին հավատալիքների, կենցաղի, սովորույթների արձագանքը հայ ժող. հանելուկներում: Հանելուկների մշակում-ողտազորումը մեր դրականության մեջ (Ն. Շնորհալի և այլն): Հանելուկների արտահայտչական միջոցները (հանգիստություն, մետաֆորներ և այլն):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Բ Ն Ա Գ Ր Ե Ր

1. Ս. Հայկունի.—Ժող. յերգ, առած և այլն: Տես՝ «Եմինյան ազգ. ժող.», հատոր 2, էջ՝ 167—196:
2. Գ. Սրվանձադյան.—Մանանա, 1876 թ. 4. Պոլիս, էջ՝ 314—323:
3. Տ. Վարդանյան.—Ժողովրդական անգիր բանաստեղծություններ, Թիֆլիս, 1901 թ. էջ՝ 63—73:

2.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՖՈԼԿԼՈՐԸ

Հայկական խորհրդային ֆոլկլորը վերադառնում է Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխության շնորհիվ ազատագրված հայ ժողովրդի հույզերի, պայքարի ու նվաճումների գեղարվեստական արտահայտություն:

Հայկական խորհրդային ֆոլկլորի բովանդակությունը (գովք՝ Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխության, Խորհրդային իշխանության, քաղաքացիական կռիւների, կարմիր Բանակի, գովք՝ կուսակցության ու կառավարության առաջնորդների—Լենինի, Ստալինի, Կիրովի, Վորոշիլովի, Ուստինովի, Միկոյանի: Գովք՝ սոցիալիստական շինարարության, կոլեկտիվիզմի, ստալինական կյանքի, ստալինական շարժման, Ստալինյան Մահմադարության, Խորհրդային հայրենիքի, կոմյերիստիկության, կոմունիզմի, ազատագրության, ժողովուրդների յեղբայրության: Ժողովրդի թշնամիների մերկացումը հայկական խորհրդային ֆոլկլորում):

Հայկական խորհրդային ֆոլկլորի ժանրերը.—1. Բնարական ստեղծագործություններ (ժող. յերգերի տարբեր տեսակներ):

2. Վրդական յերկեր (վեպ, վրդերգ, հեքիաթ, զրույց և այլն):
3. Մանր եպիկական ստեղծագործություններ (առած-ասացվածք, հանելուկ):
4. Գովերգ-ձոն (վերջինս իբրև բանաստեղծական նոր տեսակ հայկական խորհրդային ֆոլկլորում):

«Լենին փաշա» վրդերգը: Հոկտեմբերյան հեղափոխության, Լենինի, նրա վերակիցների, քաղաքացիական պատերազմի հեղուսականության բարձր գեղարվեստական նկարագիրը «Լենին փաշա» վրդերգում:

«Լենին փաշայի» գեղարվեստական մեծ արժանիքները (պաթոս, դրամազոն, ուժգնություն, պատկերավորություն և այլն): «Լենին փաշայի» կապը «Սասունցի Դավիթ» հետ: «Լենին փաշան» իբրև Լենինի մասին յեղած խորհրդային հարուստ ու զուեկ ֆոլկլորի լավագույն ստեղծագործություններից մեկը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. «Լենինը հայկական ֆոլկլորում», Յերևան, 1933 թ.:
2. «Հայկական խորհրդային ֆոլկլորը», Յերևան, 1933 թ.:
6. «Ստալինը հայ ժողովրդի ստեղծագործության մեջ», Յերևան, 1939 թ., էջ՝ 163—191:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0237680

